МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему «Управління економічним потенціалом підприємства»
за матеріалами ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
ІІ курсу, групи ЕМУ – 23-1
спеціальності 051 Економіка,
освітня програма «Управління бізнес-процесами
на підприємстві» _____ Лемешка Петра
Вадимовича

Науковий керівник _____ Марченко Ольга
Іванівна, к.е.н.,
доцент

Керівник освітньо-
професійної програми _____ Піжук Ольга
Іванівна, д.е.н.,
професор

Допущено до захисту за рішенням
кафедри економіки, підприємництва та
бізнес-адміністрування,
протокол від 23.12.2024 № 6

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та бізнес-адміністрування _____ Слюсарева Л.В., д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Відскановано за допомогою CamScanner

Реєстрація № 5 21.01.2025
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання) 15.01.24р (дата) (підпис)

Результат захисту 78 4 С 04.02.2025
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова ЕК: (підпис) Филюк Г.М.., д.е.н., професор.

Заступник голови ЕК електронний підпис (підпис) Лазебник Л.Л., д.е.н., професор

Члени комісії:
електронний підпис (підпис) Піжук О.І., д.е.н., професор
(підпис) Ткаченко В.В., к.е.н., доцент

Секретар комісії Баланюк Г.Й., провідний фахівець

Відсканована за допомогою CamScanner

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 25	18		15.01.24р. Марченкова
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 5	4		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
5. Передзахист (якість та повнота представленого матеріалу, рішення щодо балів залишається за комісією)	від 1 до 10	7		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	38		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			Коробіцин Л.І. Бінецук О.Э.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	78		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
78	C	4	04.02.25	Коробіцин Л.І. Бінецук О.Э.

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Відсканована за допомогою CamScanner

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту,
Кафедра економіки, підприємництва
та бізнес-адміністрування
Спеціальність 051 Економіка
Освітньо-професійна програма
«Управління бізнес-процесами на підприємстві»

Затверджую
Завідувач кафедри _____ Л.В.Слюсарева

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт)
здобувачу вищої освіти

Лемешко Петру Вадимовичу

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Управління економічним потенціалом підприємства»
Затверджена наказом ректора від 6 грудня 2023 р. № 1640
2. Строк здачі закінченої роботи 23 січня 2025 р.
3. Цільова установка: виявлення дієвості управління економічним потенціалом підприємства
Мета роботи: узагальнення теоретико-методичних аспектів управління економічним потенціалом та обґрунтування практичних рекомендацій по підвищенню ефективності для ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».
Об'єкт дослідження: економічний потенціал.
Предмет дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти управління економічним потенціалом підприємства.
База дослідження: ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».
4. Вихідні дані до роботи складають звітність підприємства за 2020-2023 рр., інтернет-ресурси, навчальні посібники, монографії та наукові статті в періодичних економічних виданнях.
5. Перелік графічного матеріалу: 13 таблиць, 7 рисунків.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом): РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА. 1.1. Економічний потенціал підприємства: сутність, наукові підходи та структура. 1.2. Методичні підходи до оцінювання та управління економічним потенціалом підприємства РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА. 2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування». 2.2. Аналіз ефективності управління економічним потенціалом підприємства. РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Відсканировано за допомогою CamScanner

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми дипломної роботи, затвердження плану виконання роботи	06.12.2023 р.	06.12.2023 р.
2.	Опрацювання літературних джерел за напрямком дослідження	07.03.2024 р.	07.03.2024 р.
3.	Підготовка теоретичного розділу та подання її керівнику	01.04.2024 р.	01.04.2024 р.
4.	Апробація результатів дослідження теоретичного опрацювання матеріалу (підготовка статті та/або тез доповіді на науковій конференції)	31.05.2024 р.	31.05.2024 р.
5.	Підготовка аналітичного розділу роботи та подання її керівнику	09.09.2024 р.	09.09.2024 р.
6.	Підготовка ІІІ розділу дипломної роботи та подання її керівнику	29.11.2024 р.	29.11.2024 р.
7.	Підготовка 100% дипломної роботи та подання її керівнику	20.12.2024 р.	20.12.2024 р.
8.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	26.12.2024 р.	26.12.2024 р.
9.	Попередній захист дипломної роботи	23.12.2024 р.	23.12.2024 р.
10.	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	15.01.2025 р.	15.01.2025 р.
11.	Рецензування дипломної роботи	17.01.2025 р.	17.01.2025 р.
12.	Представлення роботи для перевірки на плагіат	03.01.2025 р.	03.01.2025 р.
13.	Захист дипломної роботи	04-05.02.2025 р.	04-05.02.2025

Дата видачі завдання 6 грудня 2023 р.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи _____ Марченко Ольга Іванівна, к.е.н., доцент

Керівник освітньо-професійної програми електронний підпис Піжук Ольга Іванівна, д.е.н., професор

Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Лемешко Петро Вадимович

Відсканировано за допомогою CamScanner

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:58:51 26.01.2025

Назва файлу з підписом: Диплом_Лемешко_ЕМУ -23-1.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 1.9 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Диплом_Лемешко_ЕМУ -23-1.pdf
Розмір файлу без підпису: 2.1 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Піжук Ольга Іванівна
П.І.Б.: Піжук Ольга Іванівна
Країна: Україна
РНОКПП: 2999520140
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:58:49 26.01.2025
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF97040000002DC6830029604603
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00

Відскановано за допомогою CamScanner

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 09:07:46 04.02.2025

Назва файлу з підписом: ПРОТОКОЛ ЕК 04.02.25 ЕМУ.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 22.5 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: ПРОТОКОЛ ЕК 04.02.25 ЕМУ.docx
Розмір файлу без підпису: 20.2 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Піжук Ольга Іванівна
П.І.Б.: Піжук Ольга Іванівна
Країна: Україна
РНОКПП: 2999520140
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 10:07:41 04.02.2025
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF97040000002DC6830029604603
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

ерсія від: 2024.10.24 15:00

Відскановано за допомогою CamScanner

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 18:28:45 04.02.2025

Назва файлу з підписом: ПРОТОКОЛ ЕК 04.02.25 ЕМУ.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 26.9 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: ПРОТОКОЛ ЕК 04.02.25 ЕМУ.docx
Розмір файлу без підпису: 23.4 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛАЗЕБНИК ЛАРИСА ЛЕОНІДІВНА
П.І.Б.: ЛАЗЕБНИК ЛАРИСА ЛЕОНІДІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2488704847
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:28:45 04.02.2025
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000EE561A019A026C05
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

ерсія від: 2024.10.24 15:00

Відсканировано за допомогою CamScanner

ЗМІСТ

ВСТУП……..……..6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА……8

1.1. Економічний потенціал підприємства: сутність, наукові підходи та структура……..8

1.2. Методичні підходи до оцінювання та управління економічним потенціалом підприємства……...…….14

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА……...……..21

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»……21

2.2. Аналіз ефективності управління економічним потенціалом підприємства……..28

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА…….……..40

ВИСНОВКИ…….…….47

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……50

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із головних завдань будь-якої господарської одиниці є забезпечення її фінансової стійкості. Ключову роль у цьому відіграє система управління економічним потенціалом. Економічний потенціал підприємства є фундаментом для прийняття стратегічних управлінських рішень та розроблення довгострокової програми дій, що в свою чергу сприяє його розвитку. Глибинне дослідження сутності економічного потенціалу як двигуна економічного зростання підприємства, з визначенням його складових, дає змогу сформулювати принципи активізації економічної політики та прискорення темпів його розвитку.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Видатні науковці, такі як Асаул А.Н., Бурса О.В., Васьківська К.В., Галімук Ю.О., Краснокутська Н.С., Коваль Л.В., Крихівська Н.О., Лозінська Л.Д., Нусінов В.Я., Рєпіна І.М., Федонін О.С. та інші. Вчені зробили значний внесок у вивчення поняття економічного потенціалу та його структурних компонентів. Однак, незважаючи на інтенсивні дослідження в цій галузі, у науковій літературі існує розмаїття підходів до визначення економічного потенціалу, його структурування та аналізу особливостей його формування. Виявлені проблемні питання вимагають подальшого комплексного дослідження, що підтверджує актуальність і необхідність продовження наукових розвідок у зазначеному напрямі.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в узагальненні теоретико-методичних аспектів управління економічним потенціалом та обґрунтуванні практичних рекомендацій по підвищенню ефективності для ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».

Виходячи з мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути сутнісну характеристику, наукові підходи та структуру економічного потенціалу підприємства;

- описати методики до оцінювання та управління економічним потенціалом підприємства;

- розкрити загальну характеристику діяльності підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»;

- проаналізувати ефективність управління економічним потенціалом підприємства;

- обґрунтувати напрями покращення ефективності управління економічним потенціалом підприємства.

Об'єктом дослідження є економічний потенціал.

Базою дослідження є ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти управління економічним потенціалом підприємства.

Методи дослідження. У даній роботі було застосовано комплекс загальнонаукових та галузевих методів, що органічно взаємопов'язані та послідовно реалізовані в рамках логічної структури аналізу. До них належать: діалектичний метод пізнання, наукова абстракція, індуктивний та дедуктивний методи; системний підхід (визначення сутності економічного потенціалу підприємства); порівняльний аналіз; статистичні методи аналізу; графічний метод (для моніторингу динаміки економічного потенціалу.

*Практичне значення одержаних результатів***.** Результати дослідження дозволяють сформулювати чіткі рекомендації щодо розробки та впровадження заходів, які направлені на зростання результативності діяльності підприємства. Отримані висновки можуть бути використані ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у практичній роботі для оптимізації управління його економічним потенціалом.

База даних дослідження складається з різноманітних джерел: навчально-методичної літератури, наукових фахових публікацій, інтернет-ресурсів, фінансової звітності ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» та внутрішніх корпоративних документів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний потенціал підприємства: сутність, наукові підходи та структура

До сімдесятих років минулого століття в Україні поняття "економічний потенціал" використовувалося переважно для оцінки фінансової стабільності держави. За цією методикою, економічний потенціал визначався сукупністю елементів суспільного виробництва як минулих, так і поточних періодів. Однак такий підхід не враховував безпосереднього впливу можливостей окремих суб'єктів господарської діяльності та динаміки розвитку галузей економіки на формування загального економічного потенціалу країни [1].

З часом виникла потреба в кількісному та якісному вимірюванні потенціалу, підвищенні його ефективності використання для досягнення поставлених цілей як на макроекономічному, так і на мезо- та мікроекономічному рівнях.

В сучасному розумінні, економічний потенціал національної економіки визначається як сукупність усіх наявних ресурсів та джерел, спрямованих на досягнення максимального економічного зростання. Цей процес передбачає ефективне розширення виробництва товарів, робіт та послуг, які користуються попитом на ринку. Важливо врахувати складну взаємодію внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на формування економічного потенціалу на різних рівнях функціонування економічної системи [2].

Важливо підкреслити, що визначення поняття «економічний потенціал» містить певні неоднозначності. Аналіз західної практики кінця 70-х — початку 80-х років XX століття свідчить про розбіжності в трактуванні цього поняття серед науковців. Так, деякі дослідники (Альберт М., Мескон М., Хедоурі Ф.) розглядали економічний потенціал як максимально можливий обсяг

виробництва продукції. Інші авторитети (Котлер Ф.) інтерпретували його як максимально можливий попит на виготовлену продукцію [2].

Враховуючи ринкову модель економіки, яка передбачає виробництво лише тих товарів, робіт чи послуг, що користуються попитом і можуть бути успішно реалізовані на ринку, визначення економічного потенціалу підприємств, галузей, регіонів та національної економіки в цілому може здійснюватися з урахуванням як "виробничого", так і "ринкового" підходів.

Оптимізація виробництва товарів чи послуг передбачає ефективне використання ресурсів. Основоположниками такого підходу, спрямованого на розкриття виробничого потенціалу шляхом раціонального використання ресурсів, є видатні вчені: Пітер Друкер, Джон Мак'ярелло, Ендрю Стрікленд та Артур Томпсон [3].

Сучасні дослідники, зокрема Асаул А.Н., Войнаренко М.П., Князєв С.Я. і Рзаєва Т.Г., вважають, що ресурсний підхід до трактування поняття потенціалу має обмежену застосовність. Вони пропонують розглядати потенціал як економічну категорію, яка охоплює засоби, ресурси, невикористані резерви та можливості суб'єктів господарювання, а також їхню здатність досягати цілей економічного зростання і соціально-економічного розвитку. При цьому важливо враховувати потенціал підвищення конкурентоспроможності та вдосконалення системи управління.

Л.Г. Квасній [5] розглядає сутність економічного потенціалу як об’єднання усіх наявних ресурсів та особливостей їхнього використання. До цього поняття також входять природні умови та ресурси, можливості, запаси і цінності, які підприємство може використовувати для досягнення головної мети та реалізації обраних стратегій.

Вчені О.В. Березін, Є.В. Лапін та О.І. Маслак надають різноманітні, але взаємопов'язані визначення економічного потенціалу підприємства.

О.В. Березін [6] акцентує увагу на здатності підприємства досягати стабільного прибутку шляхом задоволення потреб споживачів у рамках

обмежень внутрішнього та зовнішнього середовища, з урахуванням можливостей подальшого розвитку.

Є.В. Лапін [7] розглядає економічний потенціал як сукупність можливостей підприємства щодо виявлення, формування та задоволення потреб споживачів у товарах і послугах шляхом ефективного взаємодії з навколишнім середовищем та раціонального використання ресурсів.

О.І. Маслак [8] підкреслює складність та динамічність економічного потенціалу, який представляє собою інтегровану та взаємопов'язану сукупність усіх наявних у підприємства ресурсів і можливостей, включаючи перспективи їх розширення. Ці ресурси використовуються для досягнення як тактичних, так і стратегічних цілей розвитку підприємства та забезпечення його стійкого функціонування.

Вчені І. О. Жувагіна та К. С. Когутенко пропонують альтернативне визначення економічного потенціалу підприємства. Вони трактують його як здатність сукупності ресурсів та компетенцій підприємства генерувати цінність для зацікавлених сторін шляхом реалізації бізнес-процесів [9].

Видатні дослідниці О. В. Ареф'єва, А. М. Ковальчук та С. Ю. Загайна підкреслюють важливість дотримання принципів прозорості під час формування економічного потенціалу підприємства. Вони зазначають, що в умовах прозорості розвитку, потенціал підприємства сприяє забезпеченню необхідного рівня інвестиційних процесів, які є як його складовою частиною, так і наслідком ефективного використання ресурсів [10, с. 132].

Отже, економічний потенціал підприємства розглядається як сукупність усіх його ресурсів, можливостей, компетенцій та стратегічних резервів. Ці елементи підприємство може мобілізувати та використовувати для реалізації своїх цілей і забезпечення стабільного розвитку в умовах прозорої національної економічної сфери. До поняття економічного потенціалу входять фінансові ресурси, технічні можливості, кадри, інтелектуальний капітал, ринкові перспективи та інші фактори, які сприяють конкурентоспроможності та успіху підприємства на ринку.

На рис.1.1. продемонстровано взаємопов'язані підходи до визначення сутності поняття «економічний потенціал підприємства», що в сукупності формують всебічне уявлення про це явище. Вибір конкретного підходу обумовлюється контекстом дослідження та застосування поняття економічного потенціалу.

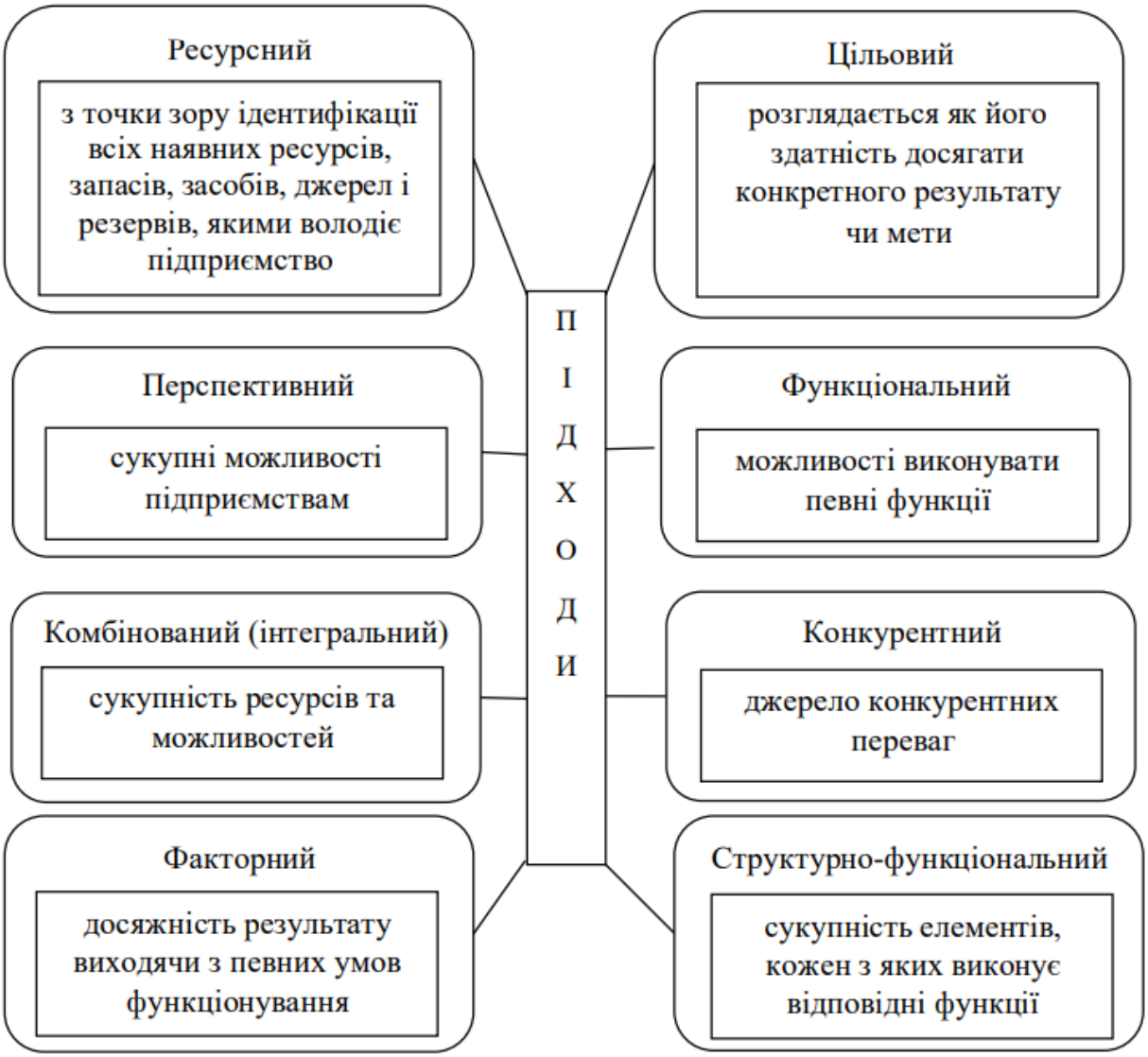

Рис. 1.1. Характеристика підходів до визначення сутності поняття «економічний потенціал підприємства»

Джерело: за даними [11]

Формування економічного потенціалу підприємства є результатом взаємодії широкого кола чинників. Ці фактори можна класифікувати на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори охоплюють макроекономічну ситуацію, політико-правове середовище, соціокультурні умови, темпи технологічного

прогресу, екологічні аспекти, а також глобальні та регіональні тенденції. Внутрішні фактори включають власний ресурсний потенціал підприємства, рівень кваліфікації та мотивації персоналу, форму власності, географічне розташування, отриманий прибуток та інші внутрішні характеристики. Взаємодія цих факторів може як сприяти, так і обмежувати можливості розвитку підприємства [11].

Формування економічного потенціалу підприємства є постійно еволюційним процесом, що передбачає безперервне вдосконалення та адаптацію до змін як внутрішніх, так і зовнішніх факторів (рис. 1.2.).

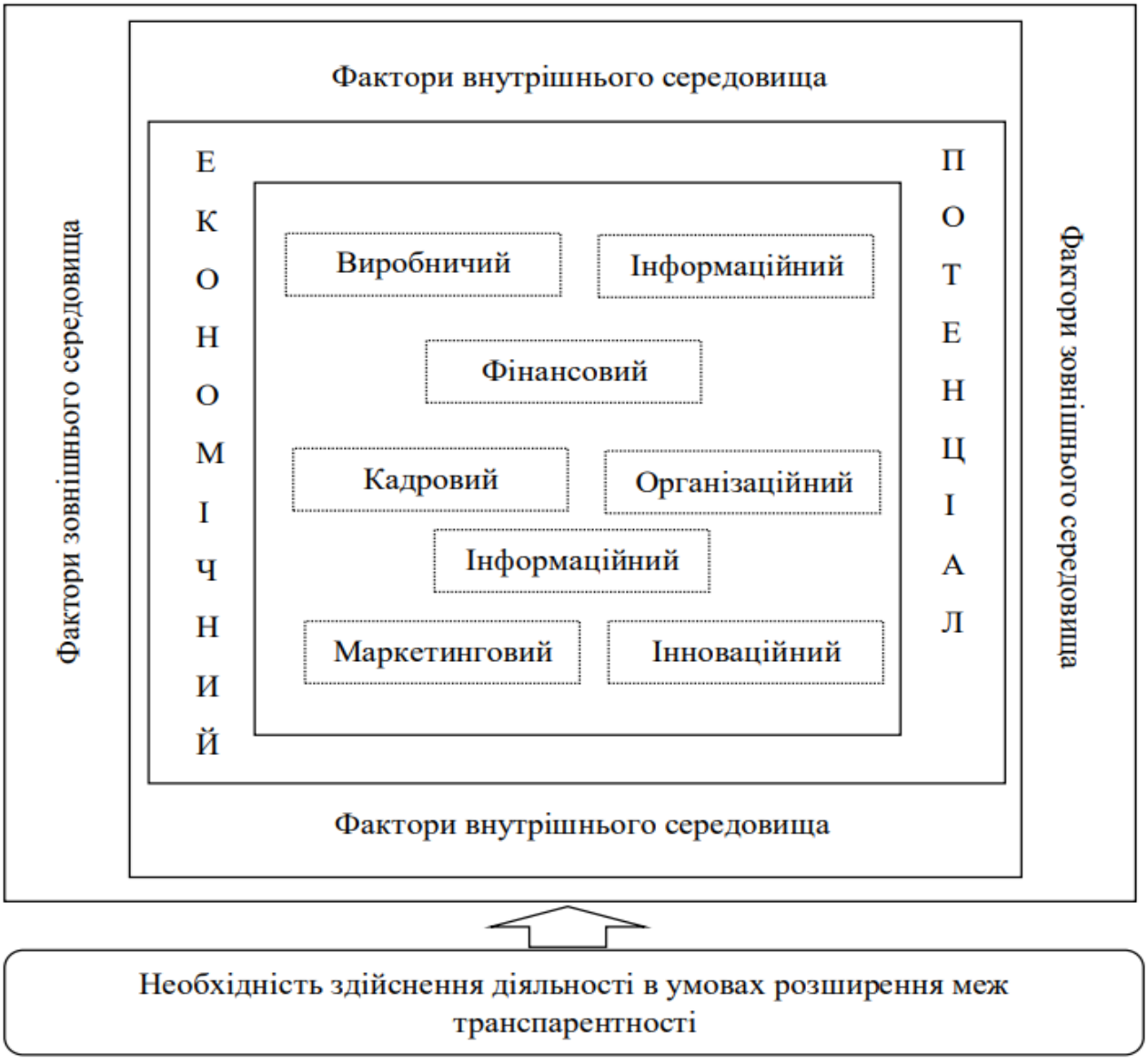

Рис. 1.2. Систематизація впливу факторів на формування економічного потенціалу підприємства

Джерело: за даними [11]

У контексті прозорих розвиткових процесів, адаптація до змінних факторів є вирішальною умовою ефективного формування економічного потенціалу та подальшого розвитку підприємства. Важливо також враховувати межі прозорості, щоб мінімізувати негативний вплив потенційних загроз на економічну безпеку підприємства.

Структуру економічного потенціалу відображено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Складові економічного потенціалу підприємства

Джерело: за даними [12]

Представлена структура економічного потенціалу підприємства має значну практичну цінність для його аналізу та оцінювання. Вона дозволяє досліджувати її компоненти на всіх етапах життєвого циклу підприємства, як у фазі заснування, так і під час операційної діяльності. Інші види потенціалів, розроблені в науковій літературі, можуть бути інтегровані до складу згаданих шести елементів економічного потенціалу підприємства.

Більша частина підприємств не реалізує свій економічний потенціал повністю, і цьому можуть сприяти різноманітні чинники. До них належать як негативний вплив зовнішніх умов (наприклад, недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність, недостатня державна підтримка, високі ризики інвестування), так і неефективне використання окремих компонентів, що обмежує прояв інших елементів потенціалу.

Отже, можна стверджувати, що потенціал підприємства являє собою цілісне уявлення про існуючі та майбутні можливості, які можуть бути повною мірою реалізовані в господарській діяльності. Економічна спроможність підприємства визначається його здатністю ефективно використовувати всі наявні ресурси і резерви з метою досягнення найбільш сприятливого стану своєї економічної системи.

1.2. Методичні підходи до оцінювання та управління економічним потенціалом підприємства

Оцінювання економічного потенціалу підприємств є складним завданням через його багатоаспектність. Наукові дослідження доводять, що для проведення комплексного аналізу та оцінки економічного потенціалу необхідно врахувати його різноманітні форми та прояви:

- За ступенем загальної характеристики цілей реалізації потенціалу: сукупний, частковий і потенціал, який забезпечує досягнення цілей.

- За наявністю необхідних ресурсів та компетенцій для досягнення цілей: наявний та стратегічний.

- За взаємодією з зовнішнім середовищем: ендогенний та екзогенний.

- За характером вхідної інформації: поточний та прогнозний.

Виділення цих ознак класифікації дозволяє розширити діапазон показників та методів оцінювання відповідно до додатково встановлених видів економічних можливостей суб'єктів господарювання.

Оцінка економічного потенціалу підприємства ґрунтується на виборі підходу, методів та показників, що в максимально повному обсязі відображають такі аспекти: забезпеченість підприємства ресурсами, його конкурентні переваги, фінансову стійкість і економічна стабільність, а також загальну ефективність господарської діяльності.

Вагомим є потреба проаналізувати функціонуючі методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства (табл. 1.1.) та розробка структурованого методичного підходу для його оцінки [13].

Таблиця 1.1.

Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу

Назва підходу	Характеристика підходу
2	3
Результативний	Оцінка сервісного підприємства за ефективністю його діяльності, ступенем досягнення цілей, рівнем задоволення потреб споживачів, частотою повторного надання послуг (питома вага постійних клієнтів).
Факторний (кореляційно-регресивний)	Оцінюється вплив окремих факторів та виявляються ті, що в найбільшій мірі впливають на спроможність досягнення цілей сервісного підприємства.
Експертно-рейтинговий	Формування рейтингу підприємства на основі комплексної оцінки експерта, яка враховує вагу кожного показника для оцінки сукупного економічного потенціалу.
Аналоговий	Оцінка економічного потенціалу в порівнянні з основними конкурентами.
Витратний	Поєднує методи, що визначають вартість об'єкту оцінки на основі витрат на його створення і використання.
Порівняльний (ринковий)	Дає можливість визначити вартість об'єкту оцінки на базі співставлення з об'єктами існуючих ринкових угод.
Результативний (дохідний)	Оцінює вартість об'єкту оцінки на основі чистого доходу та результатів від його використання.
Ресурсний	Дослідження економічного потенціалу за ресурсними показниками забезпечення діяльності
Економічний	Дослідження економічного потенціалу за показниками результативності функціонування підприємства
Інформаційний	Дослідження економічного потенціалу за показниками адаптації діяльності до середовища господарювання
Синергетичний	Визначення набору показників, що відображають основні складові економічного потенціалу (виробничо-технічна, трудова, маркетингова, фінансова, санаційна, стратегічна, організаційно-управлінська).

Джерело: за даними [13]

Аналіз відомих методологічних підходів до оцінювання економічного потенціалу суб’єктів господарювання свідчить про те, що синергетичний метод є найбільш перспективним. Як випливає з даних таблиці 1.1, синергетичний методичний підхід, який був впроваджений науковцем Маслаком О.І., найкраще відповідає вимогам такої оцінки. Його адаптація та вдосконалення дозволяють ідентифікувати потенційні можливості підприємства та його здатність протистояти економічним потрясінням.

Економічний потенціал підприємства складається з окремих структурних компонентів (потенціалів), які є як необхідними, так і достатніми для його визначення. Зміна рівня будь-якої структурної компоненти безпосередньо впливає на зміну економічного потенціалу підприємства.

Аналіз наукових праць демонструє, що більшість існуючих методик оцінки економічного потенціалу підприємств ґрунтуються на виділенні та окремому аналізі його структурних складових. Оцінювання цих компонентів здійснюється дослідниками за допомогою різноманітних методів, зокрема бальної системи, експертного опитування, експрес-оцінки та аналізу фінансових показників. Важливо підкреслити, що при цьому завжди використовуються фактичні дані, отримані в результаті діяльності підприємства [14].

На нашу думку, методика оцінювання економічного потенціалу підприємства має спиратися на відкриті дані фінансової звітності, бути зрозумілою та універсальною, а також забезпечувати об'єктивні результати. Найбільш прийнятною для визначення рівня економічного потенціалу є, на наш погляд, методика, яка ґрунтується на балковій оцінці.

Для повноцінної оцінки економічного потенціалу підприємства, крім існуючих методів, доцільно врахувати такі підходи:

Синергетичний підхід: цей підхід базується на принципі, що інтеграція різних ресурсів, засобів та активів підприємства створює додаткові можливості. Тому оцінку економічного потенціалу підприємства слід розглядати як суму оцінок його окремих елементів, які в системі взаємодії забезпечують synergetic effect.

Результативний підхід: цей підхід передбачає оцінку економічного потенціалу з урахуванням таких факторів, як: ступінь досягнення цілей підприємства, рівень задоволеності споживачів (клієнтів), позиція підприємства у рейтингах тощо [15].

Розглянемо методичний підхід до комплексної оцінки економічного потенціалу підприємства, який складається з 6 етапів (рис. 1.4.).

Рис. 1.4. Комплексна оцінка економічного потенціалу підприємства

Джерело: за даними [14]

Запропонована методика кількісної оцінки якості економічного потенціалу підприємства передбачає послідовне виконання наступних кроків:

1. Визначення ключових показників: Спочатку для досліджуваного підприємства визначається система індикаторів, які найбільш адекватно характеризують його економічний потенціал.

2. Формування матриці даних. Обчислені кількісні значення обраних показників систематизуються в матричному вигляді. Ця матриця слугує

фундаментом для проведення експертного опитування, яке необхідне для визначення вагомості кожного показника.

3. Розрахунок індивідуальних та загального коефіцієнтів якості. За допомогою отриманих вагів кожен показник оцінюється окремо за шкалою якості. На основі цих індивідуальних оцінок обчислюється сумарний коефіцієнт якості економічного потенціалу підприємства [16].

Для збільшення точних результатів оцінки рекомендується використовувати показники вагомості, визначені на основі експертних оцінок. Такі оцінки універсальні та можуть бути застосовані для аналізу різних об'єктів прогнозування. Крім того, вони відносно прості у використанні з методичної точки зору.

Методи, які характеризують показники економічного потенціалу підприємства можна класифікувати на два основні типи: кількісні та якісні.

До якісних методів належать:

* методи сценаріїв;
* мозковий штурм або колективна генерація ідей;
* експертні оцінки.

Кількісні методи охоплюють широкий спектр підходів, включаючи:

* аналітичні;
* статичні;
* дискретні;
* комплексні;
* логічні;
* графічні та інші.

Окрім того, існують комбіновані методи, що інтегрують як кількісні, так і якісні підходи. До них відносяться:

* імітаційне динамічне моделювання;
* ситуаційне моделювання;
* структурно-лінгвістичне моделювання;
* інформаційний підхід;

* поступова формалізація задач шляхом комбінування якісних та кількісних методів [17].

У сучасних умовах динамічно мінливого зовнішнього середовища як вітчизняні, так і зарубіжні підприємства стикаються з необхідністю врахування особливостей свого економічного потенціалу. Це зумовлено як потребою уникнення банкрутства, спричиненого системними макроекономічними перетвореннями, так і зростанням процесів диверсифікації виробництва[18].

Серед ключових характеристик економічного потенціалу підприємства виокремлюють гнучкість, інтегруючі можливості та взаємозамінність його елементів, здатність до сприйняття інновацій та новітніх технологій, а також конкурентну позицію [19].

Для ефективного обліку та оцінки такого складного економічного потенціалу виникає потреба у дослідження нових методів його трансформації в продуктивну форму [20].

На відміну від ресурсно-вартісного методу, який базується на оцінці внутрішніх ресурсів організації, прибуткові та комбіновані методи, засновані на результативному підході, передбачають аналіз та діагностику ринкових можливостей підприємства з урахуванням особливостей його середовища функціонування. До таких особливостей належать галузеві пропорції економічних елементів та їх показники, прибутковість різних видів діяльності, співвідношення попиту та пропозиції, наявність або відсутність конкуренції, а також зміни політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів, які загалом характеризуються поняттям "ринкова кон'юнктура"[21].

Для забезпечення успішної діяльності та прибутковості господарських суб'єктів, ключовим є створення сприятливого середовища для формування їх стратегічних переваг.

Серед таких умов слід виділити:

* Вдосконалення методологічних засад: запровадження та ефективне застосування економічного потенціалу підприємств вимагає постійного вдосконалення відповідних методологій.

* Стратегічне управління витратами та грошовими потоками: розробка підходів, що базуються на принципах стратегічного управління витратами та матричної моделі грошових потоків, дозволяє виявити організаційно-економічні чинники, які допомагають зростанню ефективності управління економічним потенціалом.

* Інтегральний показник та комплексна оцінка: застосування інтегрованої оцінки ефективності використання економічного потенціалу підприємств наводить більш об'єктивну характеристику їх діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» було створено у 1949 році як спеціалізоване підприємство з виробництва обладнання для торфодобувної галузі УРСР під назвою «Торфмаш». Спочатку завод виготовляв торфозбиральні комбайни, різноманітні машини, стрілочні переводи, паливозаправники, вагонозавантажувачі зерна, конвеєрні сушарки та інші види техніки [25].

Наразі підприємство спеціалізується на виробництві:

- промислового холодильного та вентиляційного обладнання;
- машин і устаткування для швейної, текстильної, хутряної та шкіряної галузей;
- машин і устаткування для виробництва пластмас і гуми;
- іншого спеціалізованого обладнання;
- інструментів.

Крім того, підприємство здійснює посередницьку діяльність у сфері торгівлі аграрною продукцією, сировиною, текстильною сировиною, живими тваринами та напівфабрикатами.

ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» спеціалізується на розробленні, виробництві та реалізації теплообмінного, колонного, ємкісного, сушильного та іншого обладнання для хімічної, нафтохімічної промисловості, а також теплових та атомних електростанцій [23].

Підприємство випускає різні види продукції, включаючи конденсатори для холодильних установок, шарові крани, кріогенні судини, ємності для зберігання та транспортування газу, холодильні машини та теплові насоси з комплектуючими.

ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» є унікальним виробником панельних плівкових випарювачів, акумуляторів холоду, судин Д'юара та сушильного обладнання в країнах СНД. Крім того, завод освоїв виробництво контейнерів, котлів, ковшів для сільськогосподарської техніки, пивних кегів. Продукція підприємства, така як термоси з нержавіючої сталі, опалювальні котли та інші товари, користується популярністю серед населення.

Для забезпечення господарської діяльності ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» використовує активи, вартість яких у період з 2020 по 2023 роки представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Активи ПАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр., тис. грн. на кінець року

Показники	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Відхилення 2023/2020**	
					+, –	**%**
Необоротні активи, з них:	40986	41081	43488	38083	-2903	7,08
Нематеріальні активи	0	214	162	109	109	100
Основні засоби	33894	38876	41335	35983	2089	6,16
Довгострокові фінансові інвестиції	7092	1991	1991	1991	-5101	71,23
Оборотні активи	42499	30622	23068	29034	-13465	31,7
Всього активів	83485	60100	53861	67117	-16368	19,6

Джерело: складено і розраховано за [24]

Варто зазначити, що вся сума активів досліджуваного підприємства у 2023 році порівняно з 2020 роком зменшилась на 19,6 %. Це явище зумовлене, насамперед, зниженням обсягу довгострокових фінансових інвестицій на 71,23% та оборотних активів – на 31,7%. Протягом аналізованого періоду відзначається лише незначне зростання вартості основних засобів – на 6,16%.

Безперечно, збільшення обсягу та частки у загальній структурі основних засобів підприємства є позитивним показником його розвитку, оскільки свідчить про розширення виробничих можливостей. Однак, детальне дослідження структури основних засобів, представлене на рис. 2.1., демонструє, що це зростання переважно зумовлене збільшенням вартості пасивної частини, а саме

земельних ділянок на 100% у період з 2020 по 2023 роки, та будинків, споруд і передавальних пристроїв на 13,29% відповідно.

Водночас, вартість та вагомий сегмент активної частини основних засобів, а саме транспортних засобів, машин та обладнання, які безпосередньо визначають технічні можливості підприємства щодо виробництва продукції, зменшилася.

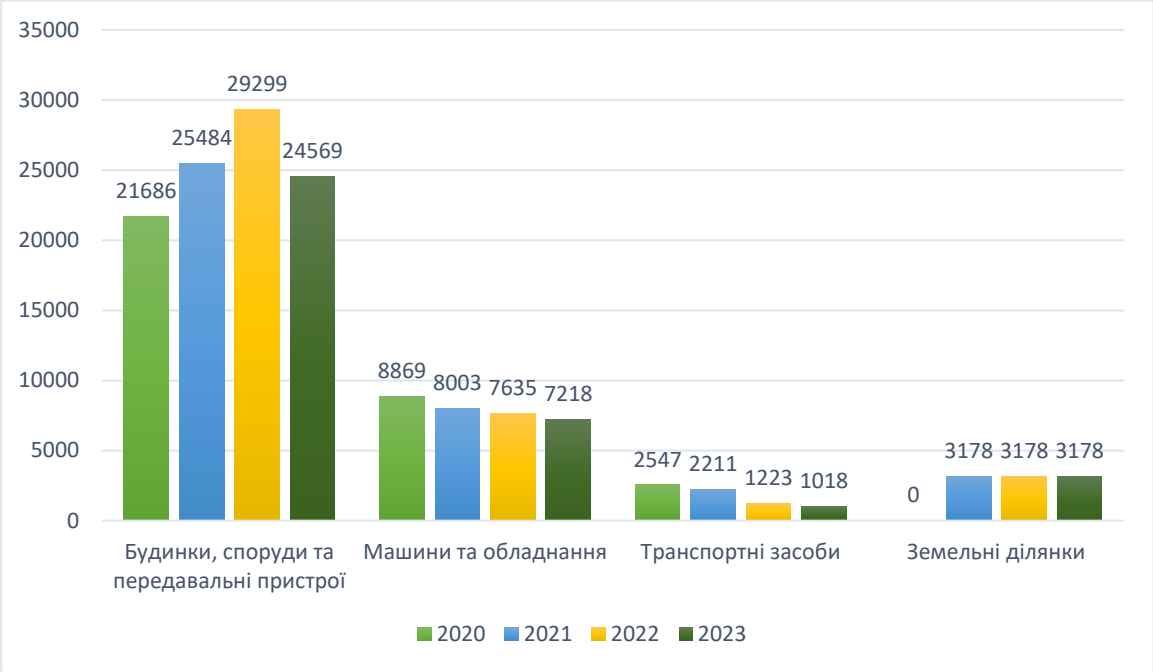

Рис. 2.1. Вартість основних засобів ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр., на кінець року

Джерело: складено і розраховано за [24]

Зміни основних засобів як у цілому, так і окремих їхніх компонентів, а також трансформації їх структури вплинули на рівень показників, що характеризують технічне забезпечення досліджуваного підприємства та ефективність його використання.

Наведені в таблиці 2.2. результати розрахунків зазначених показників свідчать про це. Незважаючи на зростання ступеня показника фондоозброєності працівників з 112,6 тис. грн./чол. у 2020 році до 210,4 тис. грн./чол. у 2023 році, спостерігається зниження ефективності використання основних засобів підприємства. Це підтверджується зниженням фондовіддачі на 23,10% у 2023 році порівняно з 2020 роком та зростанням фондомісткості на 30,95%.

Таблиця 2.2.

Показники технічного оснащення та ефективності використання основних засобів ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2020	
					+, –	%
Фондоозброєність	112,6	140,3	212	210,4	97,8	86,86
Фондовіддача	2,38	2,26	1,26	1,83	-0,55	-23,10
Фондомісткість	0,42	0,44	0,79	0,55	0,13	30,95

Джерело: складено і розраховано за [24]

Аналіз діяльності підприємства «Коростенський завод хімічного машинобудування» виявляє негативні тенденції, що свідчить про негативні тенденції застосування основних засобів у виробничому процесі. Це потребує вдосконалення виробництва та оптимізації використання ресурсів підприємства.

Обороти активи є невід'ємною частиною активів досліджуваного підприємства. Детальна інформація про їх загальну вартість, структуру та окремі складові зображені на рис. 2.2.

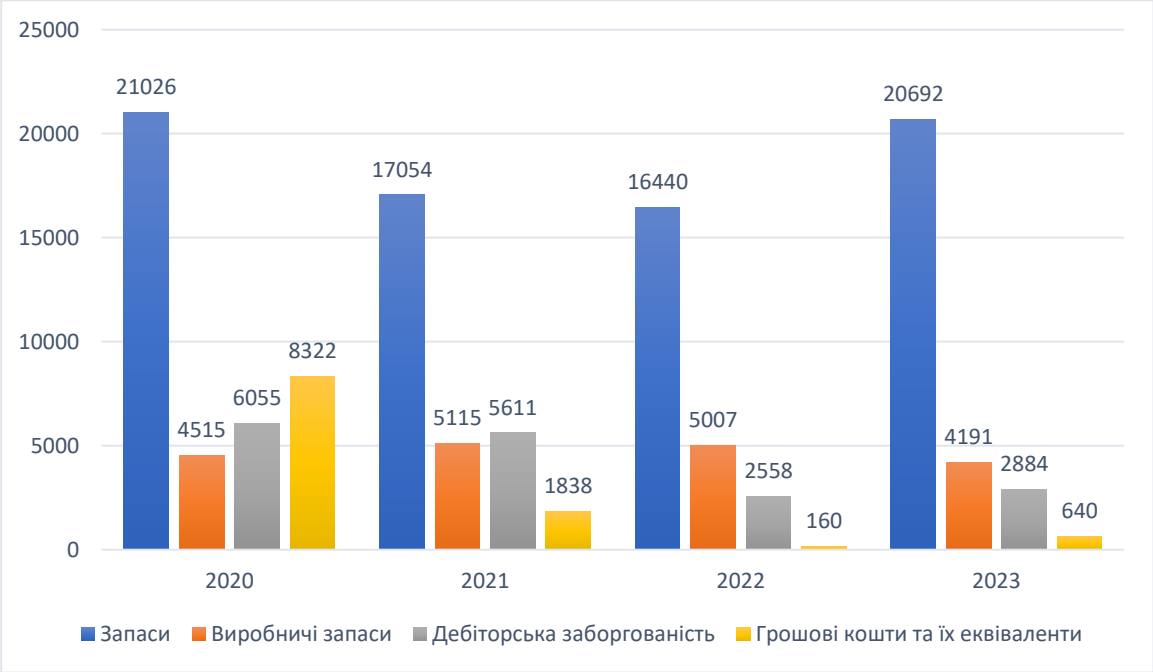

Рис. 2.2. Оборотні активи підприємства

Дані, представлені на рис. 2.2., свідчать про зниження загальної вартості оборотних активів підприємства протягом періоду з 2020 по 2023 рік на суму 13 465 тис. грн., що становить 31,7% від початкового значення. Таке скорочення зумовлене зменшенням обсягів виробничих запасів на 11,99%, дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом - на 62,06%, іншої дебіторської заборгованості - на 91,19% та грошових коштів та їх еквівалентів - на 92,07%.

Водночас відзначається зростання вартості дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 59,97%. Проте, загальний обсяг цього виду дебіторської заборгованості є незначним і у 2023 році становив лише 6,47% від загальної вартості оборотних активів.

Варто відмітити, що помірне зниження обсягу грошових коштів протягом аналізованого періоду є негативним явищем, оскільки саме ці активи забезпечують поточні потреби підприємства. Це також свідчить про зниження ліквідності даного підприємства. Частково ці негативні зміни пом'якшуються зменшенням дебіторської заборгованості, яка впливає позитивно на рівень ліквідності активів підприємства. Необхідно відзначити, що вся поточна дебіторська заборгованість за строками її непогашення не перевищувала протягом аналізованого періоду 3 місяців. На досліджуваному підприємстві відсутня дебіторська заборгованість, щодо якої минув термін позивної давності.

Проведені розрахунки свідчить про наявність у структурі загальної вартості активів підприємства достатньої кількості оборотних активів.

Водночас, слід зазначити негативну динаміку показників наприкінці 2023 року порівняно з 2020 роком. У разі продовження цієї тенденції, зростає ймовірність виникнення ризиків несвоєчасного виконання підприємством своїх фінансових зобов'язань у майбутньому.

На даний час можна зробити висновок про недостатню ефективність управління оборотними активами на ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування», оскільки частка грошових коштів у структурі активів підприємства є значно нижчою, ніж бажано.

В умовах сучасної економічної ситуації основною діяльністю ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» є виробництво теплообмінного, колонного, ємнісного, сушильного та іншого обладнання. Підприємство реалізує свою продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Виробництво та реалізація цієї продукції є основним джерелом доходу підприємства від його виробничої діяльності.

Дані щодо обсягів виробництва та структури випущеної продукції ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Обсяги виробництва ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Вид продукції	2021		2022		2023	
	тис. грн.	% до заг. к-ті	тис. грн.	% до заг. к-ті	тис. грн.	% до заг. к-ті
Хімічне обладнання	61662	82	29907	76	42902,7	67
Холодильне обладнання	968	2	1810	5	1158	2
Сосуди	8747	12	1264	18	5948,3	9
Котли	3613	4	235	1	–	–
Катки та інший с/г інвентар	–	–	–	–	13026,5	22
Всього продукції	74990	100,0	33216	100,0	63035,5	100,0

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Слід зазначити, як видно з табл. 2.3., що спостерігається тенденція до зменшення обсягів виробництва продукції після 2021 року. Хоча в 2023 році порівняно з 2022 роком загальний обсяг випущеної продукції збільшився на 89,77%, його величина все ще залишалася меншою, ніж у 2023 році на 15,94%.

Щодо структури випущеної продукції, то відзначається тенденція до зменшення частки хімічного обладнання з 82% у 2021 році до 76% у 2023 році та сосудів - з 12% до 9% відповідно. Водночас у 2023 році підприємство розпочало виробництво нових видів продукції, а саме - катки та інший сільськогосподарський інвентар, питома вага яких у загальному обсязі випуску продукції в 2023 році становила 22%.

Щодо обсягів реалізації продукції досліджуваного підприємства (див. табл. 2.4), варто зазначити, що вони слідують подібній тенденції до динаміки

виробництва. У 2021 році загальний обсяг реалізованої продукції перевищив її виробництво на 14,09%. Це явище зумовлене частковим продажем залишків нереалізованої продукції попередніх років. Аналогічна ситуація спостерігалася і в 2022 році.

Таблиця 2.4.

Обсяг та структура реалізації основних видів продукції

Вид продукції	2021		2022		2023	
	тис. грн.	% до заг. к-ті	тис. грн.	% до заг. к-ті	тис. грн.	% до заг. к-ті
Хімічне обладнання	73959	86	30459	74	40142,9	65
Холодильне обладнання	1225	2	1810	5	1158	2
Сосуди	8204	9	7916	20	5971,1	10
Котли	2174	3	817	1	963,2	2
Катки та інший с/г інвентар	–	–	–	–	13075	21
Всього продукції	85562	100,0	41002	100,0	61310,3	100,0

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Аналіз показників виробництва та збуту продукції підприємства підтверджує його конкурентні позиції на ринку та високий рівень задоволення потреб споживачів. У 2023 році обсяг реалізованої продукції незначно, на 2,74%, не досяг показника її виробництва.

Структурні зміни в продажу продукції у період з 2021 по 2023 роки вказують на тенденцію до зниження частки хімічного обладнання та сосудів. У 2023 році частка хімічного обладнання становила 65% від загального обсягу продажів, катки та інший сільськогосподарський інвентар - 21%, сосуди - 10%. Частка холодильного обладнання та котлів була незначною і складала по 2%.

Варто зазначити, що нині керівництво ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» активно шукає шляхи диверсифікації виробництва, розширюючи асортимент продукції та географію збуту. Для цього підприємство встановлює партнерські відносини з проектно-конструкторськими організаціями на договірній основі. Проте, скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції негативно впливає на фінансові показники підприємства, не дозволяючи йому збільшити чистий прибуток та інвестувати в розширення діяльності та розвиток.

2.2. Аналіз ефективності управління економічним потенціалом підприємства

Для визначення рівня ефективності керування економічним потенціалом Публічного акціонерного товариства "Коростенський завод хімічного машинобудування" необхідно здійснити всебічне дослідження. Це дослідження має охопити аналіз основних показників, що характеризують діяльність підприємства.

- Трудовий потенціал підприємства: чисельність персоналу та продуктивність праці.

- Прибутковість: аналіз рентабельності основної діяльності та загальної фінансової ефективності.

- Фінансова стійкість: дослідження здатності підприємства покривати свої зобов'язання та витримувати негативні впливи ринкової кон’юнктури.

- Ліквідність: оцінка розрахункової спроможності підприємства, його здатності оперативно погашати короткострокові зобов'язання.

Важливим аспектом аналізу є розгляд балансу підприємства з метою детального вивчення взаємозв'язку між активами та пасивами.

Результати дослідження забезпеченості та динаміки чисельності працівників підприємства наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Динаміка чисельності персоналу ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Показники	2020	2021	2022	2023
Чисельність персоналу ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування», чол.	301	277	195	171
Зміна чисельності персоналу в цілому з урахуванням їх прийому та вибуття, чол.	-52	-24	-82	-24
Коефіцієнт плинності	0,17	0,09	0,42	0,16

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Згідно з даними таблиці 2.5, на підприємстві фіксується тенденція до зниження загального економічного потенціалу, зокрема виробничого. У період з 2020 по 2023 рік відбулося скорочення персоналу підприємства на 130 осіб, що становить 43,19%. Коефіцієнт плинності персоналу у 2023 році становив 0,16 і був дещо нижчим, ніж у 2022 році. До чинників, які призвели до цього скорочення, належать пандемія COVID-19 у 2020-2021 роках та військове вторгнення в 2022-2023 роках.

Оцінка показників діяльності персоналу досліджуваного підприємства здійснюється за допомогою показників продуктивності праці та рентабельності працівників [26]. Результати розрахунків середньорічного та середньоденного виробітку працівників, а також рентабельності персоналу досліджуваного підприємства наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Продуктивність праці працівників ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» та прибутковості їх діяльності за 2020-2023 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2020		Відхилення 2023/2022	
					+/-	%	+/-	%
Випуск продукції, тис. грн.	73782	74990	33216	63035,2	-11602,8	15,9	20308,2	49,5
Середньорічна чисельність працівників, чол.	301	277	195	171	-130	43,2	-24	12,3
Середньорічний виробіток на одного працівника, грн.	245,1	270,7	170,3	368,6	123,5	20,4	198,3	116,4
Середньоденний виробіток, грн.	202,14	205,45	91	172,7	-29,44	14,56	81,7	89,78
Валовий прибуток, тис. грн.	13946	14283	4060	12483	-1463	10,49	8423	207,46
Прибутковість персоналу, тис. грн./чол .	4633,22	5156,32	2082,05	7300	2666,78	57,56	5217,95	250,61

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Аналіз отриманих даних засвідчує зниження показників продуктивності праці та прибутковості діяльності персоналу протягом періоду з 2020 по 2022

роки. Лише у 2023 році спостерігається зростання середньорічного виробітку на 20,4% у порівнянні з 2020 роком та прибутковості працівників на 57,56%.

У 2023 році обсяг випуску продукції збільшився лише на 15,9%, а валовий прибуток — на 10,49% порівняно з 2020 роком, можна зробити висновок про те, що зростання ефективності праці зумовлене переважно скороченням штату працівників, а не покращенням їхньої кваліфікації та професіоналізму. У зв'язку з цим менеджменту підприємства необхідно зробити відповідні кроки щодо подальшого зростання продуктивності праці, зокрема шляхом реалізації програм підвищення кваліфікації працівників або впровадження систем матеріального стимулювання їхньої діяльності. Важливо підкреслити, що такі заходи не проводилися протягом аналізованого періоду.

Головними показниками, які характеризують ефективність діяльності підприємства та його економічну стійкість, є фінансові результати, зокрема чистий прибуток. Видатний науковець К. Раіцький підкреслював важливість використання показників, що відображають результати діяльності підприємства для оцінки його економічної стійкості. Він зазначав, що одним з таких ключових результатів є абсолютна величина прибутку, а для виробничих підприємств — контроль собівартості продукції [28].

Реалізація економічного потенціалу підприємства передбачає досягнення такого рівня прибутковості, який би забезпечував самофінансування розвитку господарської діяльності та гарантував її стійке зростання. З огляду на це, важливо детально розглянути процес формування чистого прибутку підприємства як одного з ключових показників його економічного потенціалу.

Отриманий дохід від реалізації продукції є фундаментом загального доходу підприємства і має суттєвий вплив на формування чистого прибутку.

Тому, спираючись на результати розрахунків, які наочно представлені в табл. 2.7., проведемо дослідження процесу формування чистого прибутку ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».

Варто зазначити, що у 2023 році діяльність підприємства характеризувалася позитивною динамікою. Фінансовий результат від основної діяльності до

оподаткування становив чистий прибуток у розмірі 2328 тисяч гривень. Це свідчить про вихід підприємства з періоду збитків, які спостерігалися в період з 2020 по 2022 роки і мали тенденцію до збільшення.

Таблиця 2.7.

Динаміка показників фінансових результатів діяльності ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Показники	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2020	
					+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	80642	88037	52195	65753	-14889	18,46
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	66696	73754	48135	53270	-13426	20,13
Валовий прибуток, тис. грн.	13946	14283	4060	12483	-1463	10,49
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	1990	803	0	2328	338	16,98
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток, збиток)	2599	8410	7610	2328	-271	10,4
Чистий прибуток, тис. грн.	-2882	-8410	-7610	2328	5210	180,8

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Щодо причин нерентабельності діяльності цього підприємства в період з 2020 по 2022 роки, слід зазначити, що, незважаючи на позитивну динаміку чистого доходу від реалізації продукції (зростання на 18,46%), витрати на її виробництво зросли значно більше — на 20,13%.

Отже, основною причиною отримання збитків підприємством стало істотне збільшення витрат виробництва. Оскільки чистий дохід від реалізації продукції є головним джерелом доходів підприємства (його частка у зазначений період становила від 88,64% до 95,51%), можна зробити висновок про вирішальну роль цього фактора у визначенні загальної ефективності його діяльності.

Аналіз показників фінансової стійкості, ліквідності і рентабельності діяльності підприємства є невід'ємною частиною оцінки його економічного потенціалу [29].

Визначення рівня зазначених показників станом на певну дату передбачає встановлення комплексу індикаторів та розрахункових параметрів для кожної категорії. Слід підкреслити тісний взаємозв'язок між категоріями "ліквідність" та "платоспроможність". Рівень ліквідності підприємства безпосередньо впливає на його платоспроможність, тобто здатність своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Ліквідність характеризує як поточний стан розрахунків підприємства, так і його потенційні перспективи. Підприємство може бути платоспроможним на певну дату, але втратити цю здатність у майбутньому, що зумовлює необхідність моніторингу та аналізу обох категорій [30].

Для оцінки платоспроможності ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» необхідно визначити показники його ліквідності. Методика розрахунку та отримані результати наочно представлені на рис. 2.3.

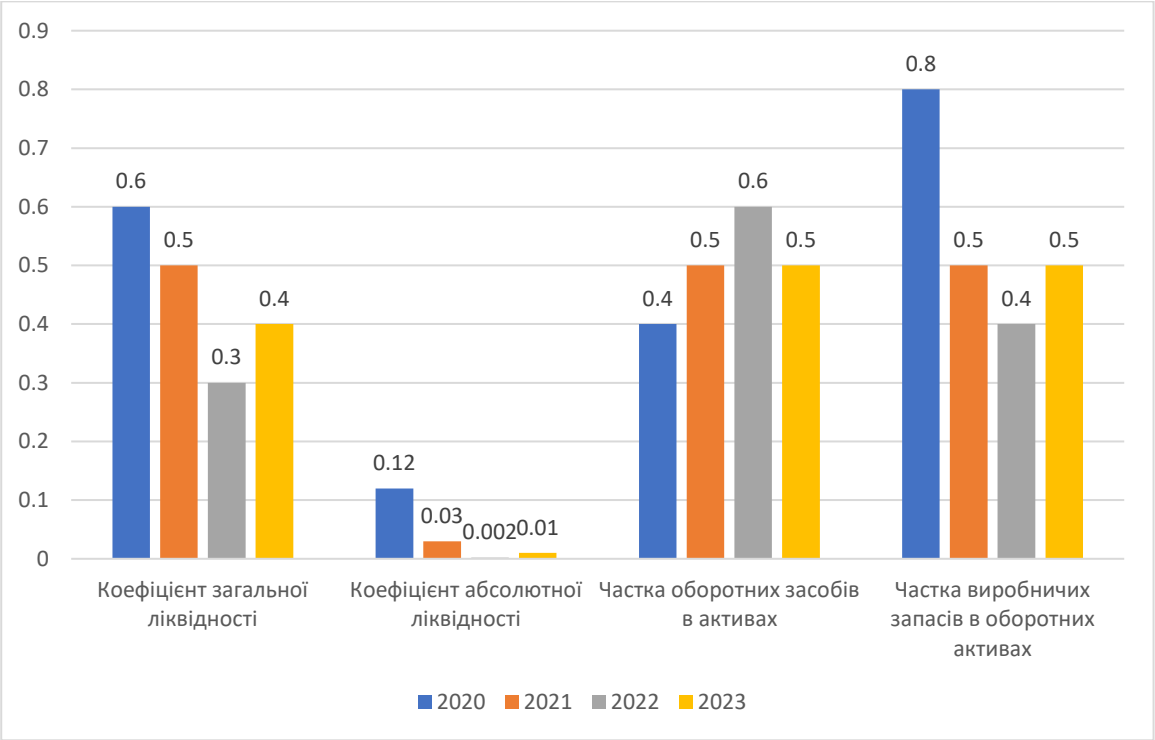

Рис. 2.3. Показники ліквідності підприємства ПАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр.

Джерело: розраховано автором

Дані, наведені на рис. 2.3., свідчать про неліквидність ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».

Аналіз розрахованих показників ліквідності демонструє їхнє значне зниження нижче встановлених нормативів. Це свідчить про нездатність підприємства своєчасно виконати свої фінансові зобов'язання та розрахунки з кредиторами. Відзначається негативна динаміка, яка вказує на погіршення платоспроможності і ліквідності підприємства, а також зменшення обсягу його вільних коштів.

Висновок, зроблений на основі проведених розрахунків, полягає у недостатній кількості активів, особливо оборотних, у структурі загальної вартості активів підприємства. Ця ситуація спостерігається протягом останніх років і має негативну динаміку. Негативне значення робочого капіталу підприємства, яке фіксувалося з 2020 по 2023 роки, створює значний ризик несвоєчасного виконання зобов'язань у майбутньому.

Крім того, нині можна зробити висновок про недостатньо професійне управління активами на підприємстві. Частка виробничих запасів у структурі активів нижче нормативу і зменшилася з 0,12 у 2020 році до 0,01 у 2023 році.

Наступним кроком у визначенні економічного потенціалу підприємства є ретельний аналіз його фінансової стійкості. Як зазначають наукові дослідження, фінансова стійкість підприємства характеризується спроможністю підтримувати платоспроможність протягом тривалого періоду, зберігаючи рівновагу між власними та позиковими джерелами фінансування.

Оцінка фінансової стійкості є ключовим елементом комплексного аналізу діяльності підприємства, оскільки вона відображає загальні результати його господарської діяльності, а також успішність інвестиційного та фінансового розвитку. Крім того, результати такого аналізу надають важливу інформацію для потенційних інвесторів та кредиторів, оскільки дають уявлення про здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання та розширювати свій економічний потенціал. [31].

Аналіз фінансової стійкості досліджуваного підприємства необхідно почати з оцінки його фінансових ресурсів. Діяльність ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» фінансується як за рахунок власних коштів, так і залучених (табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Вартість та структура фінансових ресурсів ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Показники	2020		2021		2022		2023		Відхилення вартості 2023/2020	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%
Разом фінансові ресурси, з них:	83485	100	71703	100	66556	100	67117	100	-16368	19,6
Власний капітал	14615	24,34	6206	11,05	-1782	-3,6	-195	-0,48	-14810	101,3
Поточні зобов'язання	68870	75,66	65497	88,95	68338	103,6	67312	100,48	-1558	2,26

Джерело: розраховано автором

Результати розрахунків демонструють зниження фінансових ресурсів підприємства на 16368 тис. грн., що становить 19,6% у порівнянні з показниками 2020 року. Таке скорочення зумовлене суттєвим, на 101,3%, зменшенням власного капіталу підприємства. Це негативний фактор, який вказує на зростання його залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Незважаючи на це, у зазначений період короткострокові зобов'язання підприємства зменшилися незначно - лише на 2,26%. Важливо підкреслити, що протягом 2020-2023 років підприємство не мало довгострокових зобов'язань.

Аналізуючи структуру фінансових ресурсів, можна зробити висновок про тенденцію, яка призвела до того, що станом на кінець 2023 року власний капітал підприємства став негативним. Це означає, що єдиним джерелом коштів для його діяльності залишаються залучені кошти, які формують поточні зобов'язання.

Для оцінки фінансової стійкості застосовують трьох компонентний індикатор [32]:

$S = \{S1 (\pm Ф^{В}), S2 (\pm Ф^{ВД}), S3 (\pm Ф^{ЗК})\} = \{S1(-240173), S2(115333), S3(117812)\}$ де функція визначається так:

$$S(Ф) = \begin{cases} 1, \text{якщо } Ф \geq 0 \\ 0, \text{якщо } Ф < 0 \end{cases} \quad (2.1)$$

Значення функції S дозволяє класифікувати фінансову стійкість підприємства за одним з чотирьох типів, алгоритм визначення яких подано в таблиці 2.18.

Варто відзначити, що для характеристики фінансового стану підприємства використовуються такі типи фінансової стійкості:

- абсолютна;
- нормальна;
- нестійка (передкризова);
- кризова.

Таблиця 2.9

Алгоритм визначення типу фінансової стійкості підприємства

Показник	Тип фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість	нормальна стійкість	нестійкий стан	кризовий стан
$Ф^{В}$=В-Зп	$Ф^{В}>0$	$Ф^{В}<0$	$Ф^{В}<0$	$Ф^{В}<0$
$Ф^{ВД}$=ВД-Зп	$ф^{ВД}>0$	$Ф^{ВД}>0$	$Ф^{ВД}<0$	$Ф^{ВД}<0$
$Ф^{ЗК}$=ЗК-Зп	$Ф^{ЗК}>0$	$Ф^{ЗК}>0$	$Ф^{ЗК}>0$	$ф^{ЗК}<0$
$S = \{S_1(\pm Ф^{В}), S_2(\pm Ф^{ВД}), S_3(\pm Ф^{ЗК})\}$	S = {1, 1, 1}	S = {0,1,1}	S ={0,0,1}	S = {0,0,0}

Джерело: складено за [32]

Згідно з даними таблиці 2.9 та проведеними розрахунками, можна зробити висновок про те, що протягом усього періоду, який був проаналізований, для підприємства «Коростенський завод хімічного машинобудування» характерним є нестабільний фінансовий стан.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства здійснюється шляхом розрахунку відносних показників, які відображають його спроможність погашати як короткострокові, так і довгострокові зобов'язання. До таких

показників належать: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними засобами, коефіцієнт стійкості фінансування, коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт страхування власного капіталу та інші.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» буде проведений аналіз розрахованих відносних показників, які представлені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Показники фінансової стійкості ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»

Показники	**Нормативне значення**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Відхилення 2023 р. від 2020 р, +/-**
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,24	0,11	-0,036	-0,005	-0,245
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	4,11	9,048	-27,79	-206,51	-210,62
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	-0,4	-0,5	-0,7	-0,57	-0,17
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	>0,1	-0,6	-1,1	-1,9	-1,3	-0,7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	-0,3	-0,5	-0,7	-0,57	-0,27
Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,2	0,1	-0,03	-0,003	-0,203
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,76	0,89	1,03	1,005	0,25
Коефіцієнт фінансового левериджу	≤ 0,1 (зменшення)	0,2	0,1	-0,03	-0,003	-0,203
Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	> 0,2 (збільшення)	-1,23	-2,04	-2,75	-1,85	-0,62
Коефіцієнт страхування власного капіталу	> 0,1 (збільшення)	0,2	0,9	-0,03	-0,003	-0,203

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.10, вказує на критичне фінансове становище підприємства протягом 2020-2023 років.

Значення коефіцієнтів автономії свідчать про нездатність підприємства виконати свої зобов'язання виключно за рахунок власних коштів. Особливо тривожним є зниження цього показника до негативних значень, що вказує на поглиблення фінансових проблем. Одночасно спостерігається стрімке зростання коефіцієнта фінансової залежності, що сигналізує про погіршення фінансової стабільності підприємства, збільшення його заборгованості та надмірну залежність від позикового капіталу. Ця негативна тенденція зумовлена не зменшенням зобов'язань, а скоріше зростанням обсягу непокритого збитку в складі власного капіталу.

Низький рівень коефіцієнта забезпеченості власними коштами підкреслює недостатнє фінансування оборотних активів підприємства за рахунок власних джерел, що вимагає пошуку більш стабільних джерел фінансування.

Від'ємні значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу протягом аналізованого періоду сигналізують про обмежену мобільність власних коштів підприємства. Це вимагає від керівництва вжиття заходів щодо підвищення гнучкості та ефективності використання власних ресурсів.

Результати розрахунків ключових показників діяльності досліджуваного підприємства, які були згадані вище, наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11.

Показники рентабельності ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр., у %

Показники	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Відхилення 2023/2020**	
					+, –	**%**
Рентабельність операційної діяльності	2,23	0,82	6,21	9,13	6,9	309,4
Рентабельність підприємства	-4,80	-14,98	-15,37	5,78	10,58	220,4
Рентабельність власного капіталу	-19,72	-135,51	-427,05	-1193,8	1213,52	в 61,53 р.
Рентабельність залученого капіталу	-4,18	-12,84	-11,14	3,46	7,64	182,76
Рентабельність необоротних активів	-7,03	-20,47	-17,50	6,11	13,14	186,9
Рентабельність оборотних активів	-11,16	-44,22	73,36	21,76	32,92	294,98
Рентабельність основних засобів	-8,5	-21,63	-18,41	6,47	14,97	176,12

Джерело: складено і розраховано за [24;25]

Аналіз фінансово-господарської діяльності Коростенського заводу хімічного машинобудування за період 2020-2023 років виявив певні тенденції. Упродовж 2020-2022 років, характеризуючись збитковою діяльністю, підприємство фіксувало негативні значення показників рентабельності. З 2023 року, після досягнення позитивного чистого прибутку, більшість показників рентабельності стали позитивними, за винятком показника рентабельності власного капіталу, що зумовлено його негативним значенням.

Найвищі показники рентабельності вказаного періоду спостерігалися для оборотних активів та операційної діяльності підприємства. При цьому слід зазначити, що висока рентабельність оборотних активів є наслідком не стільки їх ефективного використання, скільки незначної частки в загальному обсязі активів підприємства у порівнянні з необоротними активами та основними засобами. Найнижчі показники рентабельності відмічалися для залученого капіталу та рентабельності підприємства в цілому. Для забезпечення стабільної рентабельності діяльності підприємства в майбутньому необхідне комплексне вирішення питання, зокрема збереження позитивної динаміки ефективності господарювання, яка спостерігалася в 2023 році порівняно з 2022 роком, та розробка і реалізація заходів, спрямованих на збільшення обсягу чистого прибутку.

У цьому розділі кваліфікаційної роботи проведено оцінку економічного потенціалу Приватного акціонерного товариства "Коростенський завод хімічного машинобудування".

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що ПрАТ "Коростенський завод хімічного машинобудування" є спеціалізованим підприємством, яке займається проектуванням, виробництвом та реалізацією обладнання для хімічної та нафтохімічної промисловості, теплових та атомних електростанцій. Асортимент продукції включає теплообмінне, колонне, ємнісне та сушильне обладнання, а також конденсатори аміачні для холодильних установок, шарові крани, кріогенні сосуди, холодильні машини та теплові насоси

з комплектуючими. Крім того, підприємство випускає катки та іншу сільськогосподарську техніку. Операційна діяльність підприємства характеризується тим, що виробництво та реалізація продукції є основним джерелом отримання прибутку.

Незважаючи на збільшення обсягів виробництва основних видів продукції на 89,77% у 2023 році порівняно з 2022 роком, загальний обсяг випуску продукції залишається нижчим на 15,94% порівняно з 2021 роком.

Структура випущеної продукції зазнала змін: питома вага хімічного обладнання зменшилася з 82% у 2021 році до 76% у 2023 році, а сосудів - з 12% до 9%. Важливо відзначити, що у 2023 році підприємство розпочало виробництво нових видів продукції – катків та іншого сільськогосподарського інвентаря, питома вага яких у загальному випуску склала 22%.

Впродовж 2020-2022 років підприємство зазнавало чистих збитків від господарської діяльності, причому їхній обсяг щорічно зростав. Це явище зумовлене тим, що на фоні збільшення витрат на виробництво продукції на 20,13%, чистий дохід від її реалізації зріс лише на 18,46%. Лише у 2023 році підприємство отримало чистий прибуток від звичайної діяльності до оподаткування в розмірі 2328 тис. грн. Що стосується рентабельності виробництва продукції, то протягом 2020-2022 років спостерігалося суттєве її зниження. У 2023 році відбулося значне покращення порівняно з попередніми роками.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Оптимізація управління економічними ресурсами ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» є ключовим елементом загальної стратегії розвитку підприємства, особливо враховуючи нестабільність зовнішніх чинників. Ця стратегія має бути узгоджена з фінансовою стратегією підприємства, оскільки остання суттєво впливає на її ефективність. Детальні етапи формування та реалізації цих стратегій наведені в додатку А.

Формування фінансової стратегії ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» визначається як факторами безпосереднього оточення, так і макро- та мікроекономічним середовищем. Для визначення оптимальної фінансової стратегії необхідно провести глибокий аналіз впливу цих факторів та їх рейтингову оцінку. Крім того, важливо врахувати наявні ресурсні можливості підприємства. Лише після цього можна розробити детальну фінансову стратегію, враховуючи наявні фінансові можливості.

Реалізація обраної стратегії передбачає чітке визначення відповідальних осіб та строків виконання кожного етапу. Важливо пам'ятати про необхідність гнучкості та адаптації стратегії до змінних ринкових умов для досягнення найбільш ефективного результату. Постійний моніторинг та контроль за ходом реалізації стратегії є особливо важливим, особливо в умовах економічної нестабільності.

У сфері стратегічного управління широкого застосування набули методи розробки сценаріїв. Ці методи займають проміжне місце між експертними оцінками та формальними методами моделювання.

Видатний фахівець у галузі розробки сценаріїв розвитку підприємств П. Шварц визначив їх як інструмент упорядкування розуміння можливих варіантів розвитку зовнішнього середовища, в якому підприємство прийматиме рішення щодо свого подальшого розвитку. Крім того, цей метод передбачає визначення

організаційних заходів, які направлені на перетворення бажаного майбутнього у реальність [33].

Метод побудови сценаріїв є одним із методів прогнозування, який базується на визначенні послідовності станів об'єкта прогнозування при різних прогнозованих змінах умов його функціонування.

Всі чинники макросередовища тісно переплітаються з діяльністю ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» і безпосередньо впливають на її функціонування. З огляду на це, при розробленні бюджетів та прогнозів діяльності підприємства необхідно враховувати ці чинники. Проаналізувавши різноманітні сценарії розвитку з урахуванням місії та стратегічних цілей ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування», підприємство може визначити та обрати відповідну стратегію діяльності [34].

Результати дослідження економічного потенціалу підприємства, проведеного в другому розділі даної роботи, вказують на необхідність розроблення та реалізації комплексу заходів з управління його економічним потенціалом. Впровадження таких заходів дозволить вирішити низку ключових завдань: підвищити прибутковість та ліквідність підприємства, зменшити його залежність від зовнішніх джерел фінансування та покращити рівень фінансової стійкості. Досягнення поставлених цілей сприятиме загальному зростанню економічного потенціалу підприємства.

Важливим етапом на шляху до забезпечення належного рівня економічного потенціалу є розробка комплексу заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості підприємства. Це передбачає визначення оптимального співвідношення власного та позикового капіталу з метою мінімізації фінансових ризиків [35].

Основним чинником для подальшого розвитку та стабілізації підприємства є наявність міцної фінансової бази. Вона дає змогу здійснювати інвестиції в розширення номенклатури продукції, вихід на нові ринки збуту, забезпечувати маркетингову стійкість, розвивати нові напрями діяльності та підтримувати

інвестиційну стійкість. Наявність висококваліфікованого персоналу сприяє досягненню кадрової стабільності та ефективності управління [36].

Для ґрунтовних пропозицій щодо зростання фінансової стійкості підприємства необхідно провести детальне дослідження структури його фінансових зобов'язань, які на даний момент складаються виключно з поточних зобов'язань (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Динаміка величини поточних зобов’язань ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2020-2023 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2020		Відхилення 2023/2022	
					+, –	%	+, –	%
Поточні зобов’язання, з них:	68870	65497	68318	67312	-1558	2,26	-1006	1,47
Короткострокові кредити банків	0	0	40369	40950	40396	100	581	1,4
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями	35436	38232	0	0	-35436	100	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7632	10229	8030	2039	-5593	73,3	-5991	74,6
Поточні зобов’язання за розрахунками зі страхування	98	266	141	117	19	19,4	-24	14,02
Поточні зобов’язання за розрахунками з бюджетом	122	123	141	140	18	14,7	-1	0,7
Поточні зобов’язання за розрахунками з оплати праці	463	581	591	520	57	12,3	-71	12,01
Поточні зобов’язання за одержаними авансами	23443	15552	17038	17847	-5596	23,9	809	4,7
Інші поточні зобов’язання	1676	514	2028	5699	4023	240	3671	181

Джерело: за даними підприємства

Дані, представлені в табл. 3.1, демонструють позитивну динаміку зменшення загального обсягу поточних зобов'язань підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» у 2023 році порівняно з 2022 роком на 2,26%. Проте, слід зазначити, що це зниження є незначним.

Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань підприємства у 2023 році складали короткострокові банківські кредити (60,84%) та зобов'язання за виданими авансами (26,51%). З огляду на це, оптимізація фінансових зобов'язань підприємства, перш за все, має бути спрямована на зменшення саме цих видів зобов'язань. Для зниження обсягу короткострокових банківських кредитів необхідно провести комплексні заходи з оптимізації виробничої діяльності, зокрема: зменшити суму постійних витрат (у тому числі витрати на утримання управлінського персоналу), знизити рівень умовно-змінних витрат, продовжити строки кредиторської заборгованості за товарними операціями та ін.

Розширення обсягу ліквідних активів можливо здійснити шляхом рефінансування заборгованості покупців, прискорення її обернення, оптимізації запасів сировини та матеріалів, а також скорочення обсягів страхових та гарантійних резервів підприємства.

Значне підвищення ефективності використання виробничих потужностей досягається шляхом розробки та впровадження відповідних економічних механізмів управління. Цей процес вимагає ретельного дослідження різних форм і методів управління економічним потенціалом, що відповідають сучасним умовам господарської діяльності.

Питання ефективного управління економічним потенціалом потребує подальшого глибокого наукового дослідження. Проте, можна виділити декілька ключових напрямків удосконалення системи його управління.

1. Оптимізаційне оновлення організаційної структури:

Необхідно розробити та впровадити заходи, спрямовані на оптимізацію структури управління економічним потенціалом підприємства.

2. Удосконалення системи моніторингу та контролю:

Важливо створити комплексну систему облікової політики та контролю ключових показників виробничого потенціалу, що наддасть змогу покращити організаційну структуру управління та бізнес-процеси.

3. Раціоналізація управління ресурсами:

Потрібно покращити організацію управління наявними виробничими ресурсами та запасами.

4. Підвищення якості продукції та інноваційної активності:

Необхідно збільшити якість виготовленої продукції та стимулювати процеси інноваційної діяльності підприємства.

Як було відзначено вище, продуктивна спроможність будь-якого рівня підприємства залежить від узгодженої взаємодії всіх ресурсів, що її забезпечують. Тому збільшення продуктивної спроможності полягає в удосконаленні організації використання наявних ресурсів.

За результатами проведеного дослідження, було встановлено, що в період з 2021 по 2023 роки економічний потенціал Публічного акціонерного товариства "Коростенський завод хімічного машинобудування" не відповідав високим стандартам. З огляду на це, підприємству необхідно провести оптимізацію управлінських процесів, зокрема, підвищити рівень його виробничого потенціалу [25].

Одним з найважливіших факторів, що свідчить про покращення ефективності використання основних фондів, є збільшення обсягів виготовленої продукції, виконаних робіт або наданих послуг. Визначальним чинником підвищення ефективності основних фондів є їхнє модернізація та оновлення. Підприємство має прагнути до формування мінімально необхідного рівня технологічного обладнання, яке забезпечить його подальший технічний розвиток.

Крім того, слід враховувати досягнення науково-технічного прогресу, що сприяє підвищенню рівня автоматизації та механізації виробничого процесу, покращує продуктивність праці персоналу та оптимізує витрати матеріальних ресурсів. Тому на підприємстві необхідно створити структури, здатні ефективно інтегрувати інноваційні технології.

Впровадження автоматизованої системи збору та обробки економічної інформації є значним чинником удосконалення системи управління економічним потенціалом підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного

машинобудування». Такий підхід сприяє формуванню раціональної структури управлінського апарату та його ефективнішому використанню в виробничій діяльності.

Функціонування цієї системи дозволяє підвищити якість управління на підприємстві, звільнивши фахівців та керівників від рутинних операцій збору та обробки інформації. Крім того, це скорочує терміни прийняття управлінських рішень та покращує їхню якість.

Впровадження інноваційного підходу до діяльності підприємства є ключовою стратегією його розвитку. Інтеграція інноваційних технологій у виробничий процес сприяє підвищенню потенціалу суб'єкта господарювання та його конкурентоспроможності на ринку. Зазначена інноваційна стратегія розвитку економічного потенціалу промислового підприємства дозволяє оптимізувати виробництво, ефективно використовуючи наявні ресурси. Це, в свою чергу, дає змогу зменшити собівартість продукції за умови врахування відповідних обмежень економічного та соціального характеру [37].

Одне з ключових завдань керівництва підприємства полягає у формуванні та розширенні власного капіталу, а також у мінімізації зобов'язань. Одним із дієвих інструментів збільшення вартості власних фінансових ресурсів є вдосконалення механізмів управління дебіторською заборгованістю. Це дозволить пришвидшити оборот коштів, отриманих від дебіторів, зменшити їх вартість за рахунок факторингових операцій, скоротити оборот кредиторської заборгованості та обсяги товарних запасів, а також підвищити рівень самофінансування підприємства.

Для підтримання стабільної діяльності підприємства, окрім інших чинників, ключове значення має оптимізація виробничого процесу. Це передбачає ідентифікацію та використання резервів для зменшення витрат виробництва, забезпечення отримання прибутку та своєчасного виконання фінансових зобов'язань.

Зниження собівартості продукції вимагає підвищення ефективності управління виробничими витратами. Підприємство повинне самостійно визначити комплекс заходів з оптимізації витрат, враховуючи специфіку своєї господарської діяльності та необхідність отримання прибутку. Важливим аспектом є раціональне використання матеріально-технічних, природних, трудових, інформаційних та фінансово-економічних ресурсів. В процесі техніко-економічного обґрунтування необхідно визначити розмір витрат на виробництво та реалізацію продукції. Зниження собівартості передбачає мінімізацію витрат на кожному етапі виробництва, зокрема матеріальних витрат та витрат на оплату праці.

Загалом, зниження та оптимізація виробничих витрат є одним з основних напрямків удосконалення економічної діяльності підприємства. Впровадження комплексу зазначених заходів сприятиме підвищенню економічного потенціалу ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування».

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі було здійснено узагальнення теоретичних положень, що стосуються управління економічним потенціалом підприємства. Було здійснено огляд існуючих наукових методик оцінки економічного потенціалу, а також систематизовано чинники, що впливають на його стійкість. Було проведено оцінювання економічного потенціалу Публічного акціонерного товариства «Коростенський завод хімічного машинобудування» та сформульовано рекомендації щодо забезпечення його довгострокової економічної стійкості шляхом визначення відповідних напрямів та заходів.

Отримані результати наукового дослідження дозволяють сформулювати такі висновки:

1. У даній роботі було проведено дослідження сутності, наукових концепцій та структури економічного потенціалу підприємства. Аналіз наукової літератури виявив відсутність єдиного визначення поняття «економічний потенціал підприємства» у науковому середовищі. Економічний потенціал підприємства розглядається як складна система з чітко визначеною внутрішньою структурою та інтегрованими компонентами. Ця система забезпечує готовність та здатність підприємства до ефективного виконання своїх функцій з метою досягнення поставлених цілей. Головним завданням економічного потенціалу є виробництво конкурентоспроможної продукції з інноваційними характеристиками, що генерує прибуток для підприємства від усіх його видів діяльності.

2. Розглянуто методики до оцінювання та управління економічним потенціалом підприємства. Дослідження підтвердили необхідність оптимізації управління економічним потенціалом підприємств. Ефективна система такого управління має охоплювати: моніторинг та аналіз динаміки та структури виробничого потенціалу, оцінку ефективності використання наявних ресурсів, визначення конкурентоспроможності продукції та її частки на ринку,

ідентифікацію резервів та втрат, зумовлених неефективним використанням виробничого потенціалу.

Впровадження заходів, спрямованих на освоєння виявлених резервів та підвищення конкурентоспроможності, має здійснюватися відповідно до визначеної стратегії та тактики.

3. У ході дослідження було проведено аналіз господарської діяльності підприємства «Коростенський завод хімічного машинобудування», яке здійснює виробництво та реалізацію обладнання для хімічної, нафтохімічної промисловості, а також теплових і атомних електростанцій. До асортименту продукції входять теплообмінне, колонне, ємнісне та сушильне обладнання, конденсатори аміачні для холодильних установок, шарові крани, кріогенні сосуди, холодильні машини, теплові насоси, катки та інший сільськогосподарський інвентар.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства за період з 2020 по 2023 роки показав, що в період з 2020 по 2022 рік підприємство працювало збитково. Лише у 2023 році було зафіксовано прибуток. Відповідно, показники рентабельності діяльності, активів та власного капіталу набули позитивних значень виключно в 2023 році. Крім того, дослідження засвідчило підвищення ефективності виробництва продукції в 2023 році порівняно з попередніми роками.

4. Проведений аналіз фінансового стану ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» за період 2020-2023 років показав, що нестабільне фінансове становище підприємства негативно впливає на його економічний потенціал. Розрахунок показників ліквідності засвідчив низький рівень ліквідності підприємства, обумовлений недостатньою кількістю оборотних активів для покриття зобов'язань.

Аналіз коефіцієнтів автономії підтвердив відсутність можливості у підприємства виконувати свої зовнішні зобов'язання виключно за рахунок власних фінансових ресурсів. Крім того, спостерігається тенденція до

збільшення частки позикових коштів у структурі фінансування, що посилює залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

5. Аналіз економічного потенціалу ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» виявив низку проблем, що стримують його розвиток:

- Фінансова залежність: низький рівень фінансової автономії та висока залежність від позикових коштів.

- Виробнича нестабільність: нерівномірність динаміки обсягів виробництва.

- Слабкий попит: низький рівень внутрішнього попиту на продукцію підприємства.

- Знижена ділова активність: падіння ділової активності підприємства.

- Низький рівень інновацій: недостатнє впровадження результатів науково-дослідної та розробної роботи, обмежений трансфер технологій.

- Неефективне управління: обмеженість у застосуванні сучасних управлінських технологій.

На основі цих висновків дослідження доведено необхідність впровадження комплексного пакету заходів, спрямованих на забезпечення стабільності підприємства:

- Технічне переоснащення: оновлення основних засобів виробництва та створення інноваційної продукції.

- Оптимізація персоналу: узгодження штатного розкладу, вдосконалення системи оплати праці.

- Фінансове оздоровлення: скорочення поточних зобов'язань та дебіторської заборгованості для досягнення і підтримання фінансових показників в нормативних значеннях.

- Оптимізація грошових потоків: синхронізація надходжень і видатків.

- Розвиток маркетингу: формування маркетингової стратегії, організація партнерського маркетингу, освоєння нових ринкових сегментів.

Впровадження запропонованих заходів сприятиме досягненню необхідного рівня економічного потенціалу машинобудівного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васьківська К.В., Лозінська Л.Д., Галімук Ю.О. Економічний потенціал підприємства в умовах змін: суть та характерні особливості. Ефективна економіка. 2020. №5. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z= 7858.

2. Лисенко А.М., Коряк А.С. Поняття економічного потенціалу та концептуалізація підходів до його трактування. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2020. №5. DOI: https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5(38).221-227.

3. Друкер П., Макьярелло Дж.А. Менеджмент. Пер. з англ. К.: 2010. 704 с.

4. Ribeiro Ramos O., Myronenko Ye., Britchenko I., Zhuk O. Patlachuk V. Economic security as an element of corporate management. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. Vol. 1 (42).P. 304–312. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3698.

5. Квасній Л.Г. Антикризове управління економічним потенціалом. Бізнес Інформ. 2012. № 5. С. 248–250.

6. Березін О.В., Плотник О.Д. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.

7. Орєхова А.І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація. Економіка і суспільство. 2018. №17. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-45.

8. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська, О.О. Безручко. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 9(135). С. 36–46.

9. Жувагіна І. О., Когутенко К. С. Загальнонаукові підходи до формування економічного потенціалу підприємств торгівлі. Ефективна економіка. 2018. No5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/35.pdf

10. Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М., Загайна С. Ю. Дослідження підходів формування економічного потенціалу підприємства у контексті транспарентності розвитку інвестиційних процесів. Економічний вісник. 2023. No3. С. 131-139. DOI: https:// doi.org/10.33271/ebdut/83.131.

11. Ареф'єва О., Долженко Д. Теоретичне підґрунтя формування економічного потенціалу підприємства в умовах посилення транспарентності розвиткових процесів. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія «Економіка». 2024. №18. https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-06.

12. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Лукаржевська-Мялик В.М. Економічний потенціал розвитку підприємства в системі управління його безпекою. Економіка і суспільство. 2022. №44. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-34.

13. Роскладка Н.О., Вівсюк І.О. Методичні підходи до оцінювання економічного потенціалу підприємства готельного господарства. Економіка і суспільство. 2021. №34. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-19.

14. Кобець С.П., Ващенко О.М. Методичний підхід до оцінки економічного потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2021. №6. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.78.

15. Ажаман І. А., Гронська М. В., Пущіна Н. В. Практичні аспекти оцінки економічного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7778

16. Ажаман І. А., Жидков О. І. Методичні підходи до оцінювання рівня розвитку економічного потенціалу сервісного підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 5. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7028

17. Олейникова Е.А. Основи економічної безпеки (держава, регіон, підприємство, особистість). Харків: «Бізнес-школа». 2017. 288 с.

18. Богма О., Ганечко І., Лимар В.Економічний потенціал підприємства:зміст та ключові характеристики. Вісник КНТЕУ. 2022. №1. С. 58-68. DOI:10.31617/visnik.knute.2022(141)04.

19. Жувагіна І. О., Когутенко К. С. Загальнонаукові підходи до формування економічного потенціалу підприємств торгівлі. Ефективна економіка. 2018. №5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/35.pdf

20. Орлов В. В. Ідентифікація факторів формування економічного потенціалу насінницьких підприємств. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 49. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-57.

21. Пасічник Ю. Оцінка економічного потенціалу агропромислового комплексу України. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2022. Випуск 1. С. 34-47. DOI: https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-1-34-47.

22. Kuzior, A., Arefieva, O., Poberezhna, Z., Ihumentsev, O. (2022). The Mechanism of Formingthe Strategic Potential of an Enterprisein a CircularEconomy. Sustainability, 14(6), 3258. https://doi.org/10.3390/su14063258.

23. Офіційна інформація ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування». URL: https://vkursi.pro/card/prat-khimmash-00217679

24. Офіційна звітність підприємства ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування» за 2020−2023 рр.URL: http://smida.gov.ua/

25. Офіційний сайт ПрАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування». URL: https://khimmash.com.ua/

26. Довбня С. Б., Письменна О. О. Кадрова стратегія: сучасний зміст та класифікація її видів. Проблеми економіки та політичної економії. 2017. № 2. С. 162– 174.

27. Станілавік О. В., Коваленко О. М. Особливості управління персоналом підприємств на засадах діджиталізації. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 3. С. 20-24.

28. Економіка підприємства: конспект лекцій для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Гук. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2024. 93 с.

29. Лук’янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. Приазовський економічний вісник. 2018. № 2 (07). С. 66–69.

30. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств. Світ фінансів. 2023. № 72. С. 165–176.

31. Мороз Н.В., Блага О.В. Фінансова стійкість промислових підприємств України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА. березень 2023. № 28(56). С. 96–101.

32. Ізюмська В., Нікульшина А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 34. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26

33. Галущак М. П., Галущак О. Я., Кужда Т. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. – Тернопіль: ФОП Паляниця. 2021. 160 с.

34. Маслюк О. Ресурсний підхід в управлінні економічною стійкістю машинобудівного підприємства. Вісник Одеського національного університету ім. Мечнікова. Одеса. 2013. Том 18. Вип. 3/2. С. 118-122.

35. Швиданенко Г.О., Олесю О.І. Сучасні технології діагностики фінансово- економічної діяльності підприємства: Монографія – Київ.: КНЕУ, 2022.

36. Мороз Н.В., Блага О.В. Фінансова стійкість промислових підприємств України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2023. № 28(56). С. 96–101.

37. Руденко С., Ряснянська А., Семенов О. Продуктові, виробничі та управлінські інновації в системі розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. No 1. С. 213–217. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-1-31.

Додаток А

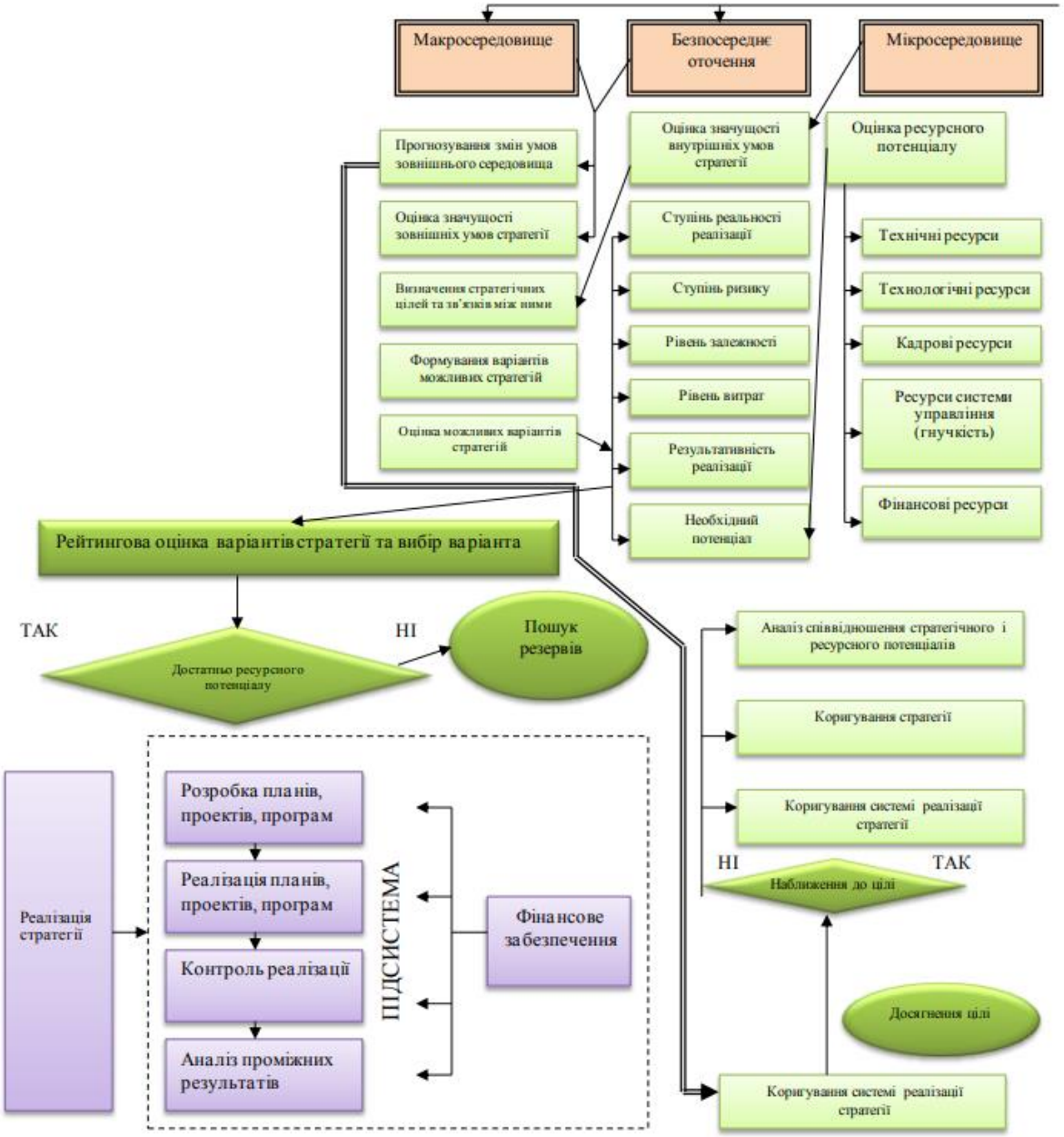

Рис. 3.1. Формування та реалізація стратегій удосконалення управління виробничим потенціалом ПрАТ "Коростенський завод хімічного машинобудування".